Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kilpailulain muuttamisesta, HE 210/2020 vp

Talousvaliokunta 10.12.2020

Esittelijä HN Virve Haapajärvi

Toinen valmistelija Iiro Ihanamäki

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Hallituksen esitys kilpailulain muuttamisesta

- Eduskunnalle on annettu 5.11.2020 hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kilpailulain muuttamisesta, HE 210/2020 vp
- Kilpailulakiin on esitetty tehtäväksi pääasiassa kansallisten kilpailuviranomaisten täytäntöönpanovaltuuksia koskevan EU direktiivin vaatimat muutokset (Jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten täytäntöönpanovalmiuksien parantamiseksi ja sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi, EU 2019/1, ns. ECN+ direktiivi).
- Lisäksi esitetään kansalliseen tarpeeseen perustuvia seuraamusmaksujen määrän arviointia koskevia muutoksia.
- Direktiivin määräykset ovat pääosin vähimmäisharmonisoivia. Poikkeuksena täysharmonisoivat leniencyä koskevat määräykset.
- Direktiivi jättää useiden kokonaisuuksien aineellisen sisällön osalta joko vähän tai ei juuri lainkaan kansallista liikkumavaraa
- Oikeussuojaa on huomioitu direktiivin sallimissa rajoissa
- Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 4.2.2021 direktiivin edellyttämällä tavalla.

Direktiivin tavoitteita ja vaikutuksia

- Direktiivin perusteella tehtävät muutokset vahvistaisivat muun muassa kilpailunrajoitusten tutkinta-, päätöksenteko- ja sanktiointivaltuuksia.
- Direktiivi ja sen kansallinen täytäntöönpano vahvistaa ja yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten valmiuksia panna EU:n kilpailusäännöt täytäntöön.
- Direktiivin täytäntöönpano lisää Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivaltuuksia ja laajentaa viraston ja tuomioistuinten seuraamusmaksuihin ja uhkasakkoihin liittyviä toimivaltuuksia.
- Esitys tehostaa kilpailunrajoitussääntöjen valvontaa ja turvaa siten osaltaan markkinoiden kilpailullisuutta.

Rakenteelliset korjaustoimenpiteet, 9 a §

- Tiukoin edellytyksin määrättävä ns. rakenteellinen korjaustoimenpide eli esim. velvoite luopua liiketoimintayksiköstä tai osuudesta kilpailijan osakepääomasta perustuu direktiivin 10 artiklaan.
- Merkittävä toimivaltuus, mutta tullee äärimmäisen harvoin sovellettavaksi
- Säännöksen sisällön ja edellytysten osalta direktiivi ei jätä juurikaan kansallista liikkumavaraa.
- Rakenteelliset korjaustoimenpiteet kuuluvat jo nykyisin komission keinovalikoimaan, vaikka niitä ei ole käytännössä käytetty.
- KKV esittäisi ja markkinaoikeus määräisi, suora valitusoikeus KHO
- täytäntöönpano lainvoimaisena

- Edellytykset määräämiselle:
- oikeasuhteisuus ja välttämättömyys.
- toimintaa koskeva korjaustoimenpide ei olisi riittävä tai kun toimintaa koskeva korjaustoimenpide olisi yritykselle raskaampi.
- ei saa johtaa elinkeinonharjoittajan jäljelle jäävän taloudellisen toiminnan toimintaedellytysten menettämiseen

Yhteenliittymien seuraamusmaksut, 13 a ja b §, 47 a §

- Yhteenliittymän jäsenten liikevaihtoa huomioidaan tietyin edellytyksin arvioitaessa yhteenliittymälle määrättävää seuraamusmaksua (13 a ja b §, perustuu direktiivin 14 artiklaan).
- Taustalla se, että sakot jäävät muuten varsin pieniksi, jos yhteenliittymä ei itse harjoita taloudellista toimintaa

- Yhteenliittymälle määrättyä seuraamusmaksua voidaan tietyin edellytyksin ja tietyn portaittaisen järjestelmän mukaisesti periä yhteenliittymän jäsenyrityksiltä jos yhteenliittymä ei sitä pysty maksamaan (47 a §, perustuu direktiivin 14 artiklaan).
- Taustalla se, että useimmiten jäsenyritykset hyötyvät yhteenliittymän kilpailurikkomuksesta.
- Ennen KKV:n perimistä koskevaa päätöstä jäsenyrityksiä kuultaisiin, viraston päätöksestä olisi valitusoikeus ja päätös olisi täytäntöönpanokelpoinen vasta lainvoimaisena

- Direktiivin yhteenliittymiä – kuten toimialayhdistyksiä – koskeva sääntely jättää vain hyvin vähän kansallista liikkumavaraa**.**

Menettelysääntöjen rikkominen, 37 a §

- Menettelysääntöjen rikkomisesta määrättävät seuraamusmaksut (perustuu direktiivin 13 artiklaan)
- Seuraamusmaksun määrän asettamisessa on kansallista liikkumavaraa. Esitetään, että KKV:n esityksestä maon määräämä seuraamusmaksu olisi enintään 1 % rikkomiseen syyllistyneen kokonaisliikevaihdosta
- Direktiiviin perustuen menettelysääntöjen rikkominen tahallaan tai tuottamuksesta esim.
- tarkastuksen vastustaminen, sinetin murtaminen, tarkastuksella pyydetyn selvityksen antamatta jättäminen, virheellisten tai puutteellisten tietojen antaminen selvityspyyntöön vastatessa, tietojen antamatta jättäminen määräajassa, yrityksen edustaja ei saavu kuulemiseen
- Ei noudata kieltopäätöstä, käyttäytymiseen liittyviä korjaustoimenpiteitä, rakenteellisia korjaustoimenpiteitä, sitoumuspäätöstä tai väliaikaismääräystä

- Kilpailulain pykäliin perustuvat seuraamusmaksut (ml. niiden perintä) ja uhkasakot voisivat kohdistua vain elinkeinonharjoittajiin tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymiin.

Seuraamusmaksun määrän arviointi, 13, 13 a – 13 f §

- Direktiiviin suoraan liittymättömät seuraamusmaksujen määrän tarkentuneet arviointisäännöt tulisivat tarkemmiksi, ennustettavammiksi ja lähemmäksi komission laskentatapaa. Ne lisäisivät KKV:n esittämien seuraamusmaksujen ennustettavuutta. Ennustettavuus lisääntyisi todennäköisesti jossain määrin myös tuomioistuinten määräämissä seuraamusmaksuissa.

- Mao ja KHO ottaisivat määrän kokonaisarviossa huomioon säännöksen perusteella ainakin raskauttavat ja lieventävät tekijät sekä maksukyvyttömyyteen liittyvät alentamisperusteet.
- KKV:n esittämä seuraamusmaksu koostuisi perusmäärästä ja siihen tehtävistä mukautuksista. Perusmäärä määritettäisiin rikkomuksen perusteella. Rikkomuksen keston vaikutus sekä perusmäärän mukautukset arvioitaisiin rikkomukseen osallisen oman menettelyn perusteella.

Leniency, kilpailuviranomaisten yhteistyö, väliaikaismääräykset

- Leniencystä säädetään direktiivissä kilpailulakia yksityiskohtaisemmin, vaikka pääperiaatteet säilyvätkin ennallaan. Direktiivin perusteella esitetään muutettavaksi kilpailulain 14 -17 §:ää ja lisättäväksi uudet 17 a ja 17 b §.

- Kilpailulaissa ei ole ollut direktiivin kilpailuviranomaisten keskinäistä avunantoa koskevissa artikloissa 25–28 tarkoitettua sääntelyä. Säännöt mahdollistaisivat muun muassa jäsenvaltioiden rajat ylittävät sakko- ja uhkasakkopäätösten tiedoksiannot ja täytäntöönpanot sekä toisen jäsenvaltion pyynnöstä tehtävät tarkastukset. Säännöt ehdotetaan lisättäväksi kilpailulakiin uutena 5 a lukuna, johon sisältyisivät 44 ja 44 a–44 d §:t.

- 45 § väliaikaismääräykset, väliaikaismääräyksen antaminen helpottuu: voidaan antaa määräajaksi tai siten, että se on voimassa pääasiaratkaisuun tai esityksentekoon asti.
- Direktiiviin perustuva valitusmahdollisuus viraston päätöksestä ja sen käsittely kiireellisenä olisi uutta, samoin viraston velvollisuus kumota väliaikaismääräys heti kun sille ei enää ole perusteita.

Kiitos